

Dr. PAVEL BREŽNIK:

Ki-ri ki-ki.

(Starofrancoska pravljica.)

Nekoč je živel v neki kraljevini siromašen mlinar, ki je imel jako lepo hčerko. Bila pa je poleg tega tudi prav spretna in pametna.

Mlinar je bil nanjo tako ponosen, da je nekega dne dejal kralju, da njegova hčerka prede zlato, ako dene slame v svoj kolovrat. Ta kralj pa je bil silno lakomen. Ko se mu je mlinar tako bahal, je dal svojim vojakom takoj povelje, naj mu privedejo lepo mlinarjevo hčerko. Zaprli so jo v sobo, ki se je v njej nahajal velik kup slame. Kralj je stopil vanjo, velel prinesiti kolovrat in dejal dekletu:

— Moraš mi spresti vso to slamo in jo izpremeniti v zlato do jutri zjutraj, sicer ne boš doživela večera.

Zaman mu je dekle zatrjevalo, da nikakor ne more tega storiti. Kralj jo je zaklenil v sobo in jo pustil samo. Sedla je pred kolovrat in začela bridko plakati. Nenadoma se odpro vrata in čuden, majhen možicelj priskaklja ter ji reče:

— Dober dan, ljuba deklica. Zakaj pa plakaš?

— Kaj ne bi plakala, mu je odgovorila, če pa moram vso to slamo spresti v zlato do jutri zjutraj, a ne vem, kako bi to storila.

— Kaj mi boš dala, če ti to jaz napravim?

— Svojo zapestnico, mu je odgovorila.

— Dobro, je dejal možicelj, sedel h kolovratu in začel s čudovito naglicco presti slamo. Kmalu je bila vsa izpremenjena v čisto zlato. Nato mu je dekle dalo svojo zapestnico in izginil je skozi vrata.

Ko je prišel kralj in ugledal zlato, se je silno začudil. Bil je v svojem pohlepu neznansko vesel. Toda ni imel še dosti, njegova lakomnost se je le še povečala. Znova je zaklenil dekle v sobo s še večjim kupom slame. Tudi tega bi morala izpremeniti v zlato. Spet ni vedela, kaj naj stori, in znova je začela jokati. In spet je prišel možicelj ter jo vprašal:

— Kaj mi daš, če ti spet to napravim?

— Prstan, ki ga imam, mu je odgovorila.

Njen mali prijatelj ji je vzel prstan in sedel k delu. Predel je tako naglo, da je opolnoči bila že vsa slama izpremenjena v zlato.

Kralj se je silno razveselil, ko je videl blesteči se zaklad, ali njegova lakomnost še ni bila utešena. Povedel je dekle v velikansko dvorano, ki je bila polna slame, in mu dejal:

— Ako mi spredeš vse to do jutri zjutraj v čisto zlato, postaneš moja kraljica.

Komaj je odšel kralj, se je prikazal iz slame pritlikavec ter ji dejal:

— Kaj mi boš dala, če ti to spet jaz napravim?

— Sedaj pa nimam ničesar več, mu je odgovorila žalostno.

— Dobro, pa mi obljubi, da mi daš prvo svoje dete, ki ga boš imela, ko boš kraljica.

— Ne, tega pa nikoli, je dejala mlinarjeva hčerka. Ker pa ni vedela drugega izhoda iz strašnega položaja, mu je slednjič morala obljubiti tudi to in ji je spredel v zlato vso slamo. Ko je zjutraj prišel kralj, je videl, da je točno izvršila dano ji nalogo in jo je vzel za ženo.

Ob rojstvu svojega prvega deteta se je kraljica silno veselila. Nič več ni mislila na malega spretnega škrate in na obljubo, ki mu jo je bila dala. Nekega dne pa se je prikazal v njeni sobi ter jo je spomnil na nekdanjo obljubo. Ponujala mu je namesto otroka vse zaklade kraljevine, ali zaman. Ko je zaplakala, se je škrate omehčal in ji dejal:



— Ako mi poveš v treh dneh, kako se imenujem, lahko obdržiš otroka.

Kraljica vso noč ni mogla zaspati in po glavi so ji rojila vsa čudna imena, ki jih je kdaj slišala. Naslednje jutro je poslala po vsej deželi sle, z naročilom, naj med narodom zbirajo vsa imena, ki bi jih zvedeli. Upala je, da bo eno izmed njih vendar pravo. Ko je prišel popoldne pritlikavec v njeno sobo, mu je začela naštevati vsa imena, ki se jih je mogla spomniti, vsa krščanska in nekrščanska, ali pritlikavec je vedno odgovarjal:

— To ni moje ime.

Tudi naslednji dan se je zaman mučila, pravega imena šmentanega škrate le ni mogla pogoditi.

Tretji dan se je vrnil eden izmed odposlanih služabnikov in povedal kraljici tole dogodivščino:

— Ko sem se včeraj zvečer vračal skozi gozd domov, sem nena doma opazil v gosti šumi ogenj. Počasi in oprezno sem se mu približal,

da vidim, kdo neki tako pozno ponoči kuri sredi gozda. Ugledal sem majhno kočo, pred katero je gorel visok ogenj. Okoli tega ognja pa je plesal čuden škrat ter prepeval:

Jutri bom jedel, pil,
Plesal in skakal,
Vriskal in kvakal,
Imel bom majhnega druga,
Ki mi bo sluga.
Ha-ha-ha, hi-hi-hi,
Zovem se Ki-Ri Ki-Ki.

Kraljica je kar poskočila od veselja, ko je začula to pripovedovanje, in je svojega zvestega služabnika bogato nagradila. Ko je tretji dan prišel škrat, mu je dejala:

— Ali se imenuješ Janez?

— Ne.

— Peter?

— Ne.

— Pavel?

— Ne.

— Morda pa Ki-Ri Ki-Ki?

— To ti je pa gotovo povedala kakšna čarovnica, je vzkliknil možicelj in v svoji jezi tako silno udaril ob pod, da je prebil deske in se mu je leva noga tako zagvozдила med nje, da jo je komaj z obema rokama spet izlekel. Ni mu preostalo nič drugega, ko da je kraljico lepo pozdravil in odšel, ali vsi dvorjani so se mu prisrčno smejali.

O pomaranči.

Pomaranča, oranža ali kitajsko jabolko. Tako jih imenujemo in že zadnja označka nam dovolj jasno pove, kje je doma to lepo zimsko sadje.

Daljna Kitajska je njegova domovina. Od tam so pomarančo prinesli v Evropo pred 300—400 leti portugalski pomorščaki, ki se v njeni domovini niso mogli dovolj najesti tega lepega in okusnega sadeža. Zato so jih vzeli, ko so jadrili zopet proti domu, v velikih množinah s seboj na ladje. Pa glej ga spaka! Vožnja iz Kitajske je trajala mesece in mesece in neznosna vročina je pripekala. Posledica tega je bila, da so se vse pomaranče pokvarile in zgnile, le peške so ostale. Skrbno so spravili ta blede zrnca in jih doma vsejali na svoje vrtove. Ljudem pa so pripovedovali o lepih jabolkih, ki so jih jedli v tuji deželi; seveda so potem vsi želeli, da bi tudi sami pokusili to sadje.

V kratkem času so semena res pognala kali in iz njih so se razvila majhna drevesa, ki niso v prvem, drugem in tretjem letu imela nobenega cveta, kaj šele sadja. Zato so se nevedneži pričeli norčevati iz pomorščakov, češ, saj ne bo nič iz tega drevja; toda ti se niso zmenili za njihovo zasmehovanje in so s pomnoženo skrbnostjo negovali drevesca. In glej! V petem letu je nosilo vsako drevesce množico belih cvetov, ki so razširjali prijeten, močan vonj daleč naokoli. Ko pa je prišla jesen, so drevesca bogato rodila in poma-